

УДК 331.45

Ільчук О.С., к.т.н, ст.викладач
кафедри охорони праці, промислової та цивільної безпеки
Циганков Р.С.,
кафедра теоретичної електротехніки

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ДЛЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Проаналізовано витрати підприємств, що зумовлені виробничим травматизмом та професійними захворюваннями у світі та в Україні. Встановлено, що нещасні випадки і пов'язані з роботою захворювання обходяться світовій економіці приблизно в 4 відсотки річного ВВП. Наведено статистичну інформацію енергетичної галузі стосовно витрат на охорону праці. Показано, що кожного року збитки підприємств енергетичної галузі, які зумовлені нещасними випадками, становлять більше 1,5 млн. грн. Основними витратами є: нарахована вартість зіпсованого устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд; на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності; сума штрафів, сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком, у тому числі за його приховування; інші виплати потерпілим, членам сімей та утриманням померлих, здійснених за рахунок коштів підприємства. Обґрунтовано впровадження заходів з охорони праці для енергетичної галузі.

Ключові слова: охорона праці; виробничий травматизм; професійні захворювання; витрати; енергетична галузь.

ECONOMIC JUSTIFICATION FOR THE IMPLEMENTATION OF LABOR PROTECTION MEASURES FOR THE ENERGY INDUSTRY

The article analyzes the costs of enterprises caused by industrial injuries and occupational diseases in the world and in Ukraine. It has been found that accidents and work-related illnesses cost the global economy about 4 percent of annual GDP. Statistical information of the energy industry on labor protection costs is provided. It is shown that every year the losses of energy industry enterprises caused by accidents amount to more than 1.5 million UAH. The main expenses are: the accrued cost of damaged equipment, tools, destroyed buildings, structures; to pay for the first five days of temporary disability, according to the disability certificate; the amount of fines paid by officials of the enterprise for violation of the requirements of the labor protection legislation related to an accident, including its concealment; other payments to victims, family members and dependents of the deceased, made at the expense of the enterprise. The implementation of labor protection measures for the energy industry is justified.

Keywords: labor protection; occupational injuries; occupational diseases; expenses; energy industry.

Вступ. Згідно статистичних даних Міжнародної організації праці (МОП) щороку більше 250 мільйонів працівників отримують травми або професійні захворювання, з них 2 мільйони – зі смертельними наслідками. Світовій економіці це обходяться приблизно в 1,25 трильйона доларів США в річному обсязі глобального валового внутрішнього продукту (ВВП). Ця оцінка заснована на розрахунку, згідно з яким нещасні випадки і пов'язані з роботою захворювання обходяться приблизно в 4 відсотки річного ВВП. У всьому світі майже 160 мільйонів людей мають професійні захворювання. А число нещасних випадків на виробництві зі смертельними наслідками оцінюється в 270 мільйонів доларів на рік [1].

У країнах Європейського Союзу щорічно через нещасні випадки на виробництві

втрачається 150 мільйонів робочих днів, а витрати на страхування, які несе промисловість, складають до 20 мільярдів [2]. Американські компанії витрачають 170,9 мільярда доларів США на рік на витрати, пов'язані з виробничими травмами та професійними хворобами, в Австралії – 61 мільярд Австралійських доларів, або 4,8 % ВВП [1].

Стосовно України витрати підприємств (установ, організацій), зумовлені нещасними випадками щороку становлять більше 556 мільйонів гривень [3], з них: 80,5 % від всіх витрат – вартість зіпсованого у зв'язку з нещасним випадком (гострим професійним захворюванням) устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд; 16,6 % – сума відшкодування витрат згідно з листком непрацездатності; 2,3 % – інші витрати; 0,4 % – сума витрат на поховання потерпілого; 0,15 % – сума відшкодування втрат потерпілому у разі його переведення на легшу роботу; 0,5 % – сума штрафів, що сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком (гострим професійним захворюванням (отруєнням)/аварією), у тому числі за його приховування.

Ці витрати можна зменшити, якщо працівники, роботодавці та уряд будуть дотримуватися міжнародних стандартів безпеки.

Мета та завдання. Метою роботи є аналіз витрат, що зумовлені нещасними випадками, професійними захворюваннями та обґрунтування впровадження заходів з охорони праці для енергетичної галузі.

Матеріал і результати досліджень. На початку двадцятого століття Герберт Генріх зробив оцінку економічного тягара виробничого травматизму з використанням моделей, заснованих на страхуванні (які ґрунтувалися на вартості заробітної плати за прогули) [4]. Він описав не пов'язані із заробітною платою витрати економічного тягара невиходів на роботу як "приховану частину айсберга". Ця рання робота породила поняття прямих і непрямих витрат, що сплачують роботодавці.

Згодом науковці почали деталізувати, оцінювати та підсумовувати приховану частину економічного тягара виробничого травматизму та захворювань, такі як витрати на медичні послуги, на додаткові дні до відпустки за роботу в шкідливих умовах, на відшкодування потерпілим, членам родин та утриманців померлих тощо.

Наслідки поганого здоров'я та безпеки для прибутку компанії мають більш високий рівень невиходів на роботу та більшу кількість простоїв, що призводить до втрати продуктивності, низького морального духу працівників, втрати кваліфікованих і досвідчених співробітників, а також втрати інвестицій компанії в їх навчання. Крім того, компанії несуть пов'язані з цим судові витрати, виплату бонусів за безпеку, більш високі страхові внески, матеріальний збиток обладнанню, приміщенню через нещасний випадок, штрафи, суперечки з профспілками, державними органами та/або місцевими жителями, втрату іміджу, а в гучних випадках повну або часткову втрату ліцензії на діяльність.

Згідно зі звітів Державної служби статистики України [3] щороку збитки підприємств енергетичної галузі, які зумовлені нещасними випадками, становлять більше 1,5 млн. грн. З них: 66,9 % від всіх витрат – нарахована вартість зіпсованого устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд; 14,4 % – на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, згідно з листком непрацездатності; 18,6 % – на інші виплати потерпілим, членам сімей та утриманням померлих, здійснених за рахунок коштів підприємства; 0,1 % – сума штрафів, сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком, у тому числі за його приховування.

Згідно зі звітів Міністерства енергетики України [5] за 2020 рік ДП «Регіональні електричні мережі» на заходи з охорони праці використали 2 226,20 тис. грн, з них: 1 265,12 тис. грн – на придбання засобів індивідуального захисту; 239,76 тис. грн – на придбання засобів колективного захисту; 204,42 тис. грн – на проведення медичного обстеження та

забезпечення; 41,71 тис. грн – на організаційні заходи; 30,62 тис. грн – на навчання з охорони праці; 26,73 тис. грн – на проведення профілактичної роботи; 417,84 тис. грн – на інші заходи.

Затрати на фінансування заходів з охорони праці у ПрАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО» становили 15 535 тис. грн, з них витрачено на придбання засобів індивідуального захисту – 6 361 тис. грн, придбання засобів колективного захисту – 1 051 тис. грн, проведення навчання з охорони праці – 366 тис. грн, проведення медичного обстеження та забезпечення – 1 688 тис. грн, проведення атестації робочих місць – 157 тис. грн.

У Національній енергетичній компанії «Укренерго» затрати грошових коштів на виконання заходів з охорони праці склали 14 188,7 тис. грн. На придбання спецодягу та спецвзуття витрачено 9 812 тис. грн.; на засоби захисту – 3 730 тис. грн.

Аналіз статистичних досліджень виробничого травматизму в енергетичній галузі підтверджує, що впровадження заходів з охорони праці є ефективними, але для зменшення ризику виробничого травматизму та професійних захворювань необхідно спрямувати кошти на більш ефективні заходи, враховуючи сучасні дослідження та досвід еталонних підприємств.

Висновки. За останні роки збільшується інтерес до кращого розуміння масштабів виробничого травматизму і захворювань та їх економічного тягаря для суспільства. Великим бар'єром статистичних досліджень є приховання фактів виробничого травматизму та професійної захворюваності, що спотворює вихідну інформацію. Багато роботодавців йдуть свідомо на це, порушуючи закон, щоб запобігти адміністративної і кримінальної відповідальності.

Основними позитивними результатами від впровадження заходів з охорони праці є: запобігання економічного збитку від виробничого травматизму, нещасних випадків, професійних захворювань; збільшення міжремонтного періоду обладнання в результаті більш безпечної його експлуатації.

Список використаних джерел

1. Tompa, E., Mofidi, A., van den Heuvel, S. et al. Economic burden of work injuries and diseases: a framework and application in five European Union countries. *BMC Public Health*. 2021. DOI: [10.1186/s12889-020-10050-72](https://doi.org/10.1186/s12889-020-10050-72).
2. Costs to Great Britain of workplace injuries and new cases of work-related Ill Health. URL: <https://www.hse.gov.uk/statistics/cost.htm>
3. Профілактика виробничого травматизму. *Звіти фонду соціального страхування України*. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.
4. Heinrich HW, Petersen D, Roos N. Industrial Accident Prevention: A Safety Management Approach. New York: McGraw-Hill, 1980.
5. [Виробничий травматизм](#). Міністерство енергетики України. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=202151